

MARIT
TÖRNQVIST

JOHANNES
VERMEER
PRIJS 2024

Marit Törnqvist Laureaat Johannes Vermeerprijs 2024 Juryrapport

De Johannes Vermeerprijs, de prestigieuze staatsprijs voor de kunsten, wordt sinds 2009 jaarlijks uitgereikt aan een in het Koninkrijk der Nederlanden wonende en/of werkende kunstenaar. Met de prijs wil de Nederlandse regering bijzonder artistiek talent onder de aandacht brengen en eren. De laureaten tonen uitzonderlijk kunstenaarschap en zijn ieder van groot belang voor hun vakgebied en de samenleving. De prijs kan worden toegekend aan kunstenaars uit alle disciplines: van dans tot design, van mode tot muziek en van schilderkunst tot letteren.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Eppo Bruins, laat zich bij de toekenning van de prijs adviseren door een onafhankelijke jury. De juryleden zijn deskundigen binnen hun vakgebied en nemen bij hun afwegingen en beoordeling de verscheidenheid aan kunstdisciplines in ogenschouw. De jury bestaat dit jaar uit Ted Brandsen, Margot Dijkgraaf, Afaina de Jong, Bas Kusters en Marise Voskens (voorzitter).

De jury heeft bij haar keuze voor de winnaar van deze editie de uitzonderlijke artistieke praktijk van de laureaat betrokken evenals de maatschappelijke relevantie van het oeuvre dat zich primair richt op kinderen en jeugd. Deze geëngageerde, multidisciplinaire kunstenaar met een gelauwerde carrière binnen haar vakgebied, beweegt zich in een internationaal kunstenveld en koppelt bovendien een verbindende en sociale stem aan cultuureducatie. Unaniem kiest de jury voor Marit Törnqvist als winnaar van de Johannes Vermeerprijs 2024.

Illustrator en kinderboekenschrijver Marit Törnqvist ontvangt de prijs vanwege haar uitzonderlijke artistieke vermogen om universele emoties in taal en tekeningen te verbeelden en dicht bij de belevingswereld van de lezer te brengen. De toewijding waarmee Törnqvist in haar oeuvre een veilige ruimte creëert voor uiteenlopende grote thema's en ieders perspectief met pen en penseel verwelkomt en omarmt, is van verdiepende waarde voor jong en oud.

Törnqvist is een meester in het oproepen van emoties in woord en in beeld. Haar invoelende teksten gaan vaak onnadrukkelijk over thema's als identiteit, geluk, liefde, eenzaamheid, afscheid en migratie. Haar zinnen zijn helder en raak. Haar illustraties sluiten hierbij aan en schetsen situaties en gevoelens, niet alleen in kleur en in het spel met licht en donker, maar ook in gelaagdheid en sfeer. Het werk van Marit ademt een vrije en open manier van denken, sociale bewogenheid en een liefde voor de kleine en grote mens. Ogenschijnlijk eenvoudig, altijd herkenbaar en treffend, soms verlangend, dan weer surrealistisch, altijd schitterend.

Kenmerkend voor het oeuvre is de overtuigingskracht van sfeer en verbeelding. Tekeningen en taal spelen met elkaar. Dat wat niet wordt beschreven, wordt getekend. En andersom. Penseelstreken en inktlijnen voeren de lezer langs een verhaal dat mede verteld wordt door het specifieke kleurgebruik en de dromerige landschappen. De figuren zijn vaak klein van formaat. De ontstane ruimte verbeeldt een wereld waarin het kind centraal staat en waar universele levensthema's worden bevraagd als: "Hoe moet ik leven?" en "Wanneer houdt het op?". Haar werk voelt nabij, misschien wel juist vanwege de vaak alledaagse taferelen en diep persoonlijke vragen en gevoelens die aan de orde komen. Tijdloos, en toch ook heel erg 'van nu'. Op een bescheiden manier is het indringend en getuigt het van lef. Steeds opnieuw schept Törnqvist een geborgen ruimte die troost en ontroert en verbeeldt zij de kracht van zelfredzaamheid. Liefdevol toont zij kinderen het leven in al zijn facetten en biedt zij hen kleine ankers voor alledag in soms woelige tijden.

Marit Törnqvist werd in Zweden geboren en verhuisde op vijfjarige leeftijd naar Nederland. Zij studeerde illustratie aan de Gerrit Rietveldacademie in Amsterdam en debuteerde in 1989 als illustrator van *Een kalf valt uit de hemel*, een boek van Astrid Lindgren. Dat was het startschot van een lange samenwerking met Lindgren en een reeks andere schrijvers. Zo maakte Törnqvist de iconische illustraties van de bundel *Jij bent de liefste* (2000) van Hans en Monique Hagen en ontving ze het Gouden Penseel voor de illustraties van *Pikkuhenki* (2005) met tekst van Toon Tellegen.

In 1995 debuteerde zij zelf als schrijfster met *Klein verhaal over liefde*, waarvoor ze werd bekroond met een Zilveren Griffel. Het schrijven is een steeds belangrijker deel van haar werk gaan uitmaken. In de afgelopen jaren ontving ze de Zilveren Griffel voor *Het gelukkige eiland* (2018) en *Schildpad en ik* (2023). Törnqvist nam deel aan internationale tentoonstellingen en heeft belangrijke prijzen ontvangen waaronder in 2021 de IBBY-iRead Outstanding Reading Promoter Award voor haar inspanningen op het gebied van leespromotie. Ook haar illustraties voor boeken van anderen en haar ontwerp voor Junibacken in Stockholm, het kindermuseum over het werk van Astrid Lindgren, zijn veelvuldig internationaal bekroond. De boeken van Marit Törnqvist zijn in dertig talen over de hele wereld verschenen.

Het kunstenaarschap en multidisciplinaire oeuvre van de winnaar getuigen van inlevingsvermogen en een oog voor ieders kwetsbaarheid, zowel die in jezelf en de naaste omgeving als in de wereld. Het engagement van haar oeuvre vertaalt zich in verbinding: het nodigt uit tot dialoog en biedt toegang tot andere perspectieven. De jury is onder de indruk van de sociale stem waarmee Törnqvist haar lezers aanraakt en van haar inzet voor meerdere internationale boekprojecten rondom leesbevordering, vaak voor en met kinderen in de knel.

Zo stelde zij een bloemlezing samen van Nederlandse kinderliteratuur vertaald in het Arabisch, Farsi, Turks, Somalisch, Tigrinya en Koerdisch genaamd *Een boek voor jou*. Daarvan werden tienduizend exemplaren in asielzoekerscentra uitgedeeld als welkomstgeschenk aan kinderen die zo in hun eigen taal konden lezen. Hiermee kregen zij toegang tot de kracht van het zien van hun eigen letters en taal. Törnqvist nodigde hen op die manier uit tot meevoelen, meedenken en verbeelden, waardoor *Een boek voor jou* voor hén is en over hén gaat, te midden van uitzichtloosheid.

Ook begeleidt zij jonge illustratoren en is zij betrokken bij het Iraanse boekenproject Read with Me. Törnqvist staat regelmatig op de barricades voor asielzoekers en minderjarigen. Met haar kunstinstallatie *The big loss* zat zij in 2022 rond

Wereldvluchtelingendag drie dagen buiten het parlement van Stockholm om de misstanden binnen het Zweedse asielbeleid te agenderen en publiceerde zij verschillende opiniestukken. Om een podium te geven aan kinderen in de economisch achtergestelde en politiek verwaarloosde wijk Nydala in Malmö waar grote problemen zijn vanwege rekrutering van minderjarigen door bendes, is zij in 2023 een project gestart. Elfjarigen hebben onder professionele begeleiding een boek over hun eigen levens geschreven en geïllustreerd dat te leen is in alle lokale bibliotheken.

Törnqvist zelf kijkt zelden terug, ze heeft de blik vooruit gericht en haar boeken vertellen in zekere zin haar levensverhaal. Daarover zegt ze zelf: “Terwijl ik maak, creëer, krijg ik antwoord. Ik kies een beeld, dat schilder ik, en nadat ik het gemaakt heb blijkt het vaak over mezelf te gaan. Mijn boeken lopen vooruit op wat ik meemaak. Soms direct al, soms pas jaren later.”

Het is voor het eerst dat de Johannes Vermeerprijs wordt toegekend aan een kunstenaar die zich primair richt op kinderen en jeugd. De Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur heeft nationaal en internationaal een grote reputatie. Het werk van Marit Törnqvist weerspiegelt de kracht waar de Nederlandse kinderliteratuur om bekend staat: een volwaardige en vernieuwende kunstvorm waarin voor kinderen uitdagende en soms controversiële thema’s niet worden geschuwd. De toekenning van de prijs toont erkenning voor deze positie in het Nederlandse kunstenveld en voor het maatschappelijke belang van cultuureducatie.

Marit Törnqvist is altijd bezig met creëren; het maken van een nieuw boek of het initiëren van een initiatief dat een verschil kan maken voor een ander. Over haar werk zegt zij: “Soms heb ik tijdens het tekenen het gevoel dat er een directe lijn loopt van mijn hart naar mijn hand. Daar komt geen verstand meer aan te pas.”

In de overtuiging dat haar oeuvre generaties zal blijven inspireren, ontroeren en troosten, en dat zij bij haar lezers de verbeelding aan het werk zal blijven zetten en hen zal aanmoedigen tot het begrijpen van deze wereld, kent de jury de Johannes Vermeerprijs 2024 toe aan Marit Törnqvist.